

Ders 13

Модалдык Сөздөр

(Modal Kelimeler)

Konuşanın kendi beyanına ilave ederek: tasdikleme, onaylama, şephelenme, sorumluluğunu üstlenme gibi verdiği ek bilgiler dilde ayrı bir kategori olarak bakılır ve ona Kırgız dilinde Модалдык сөздөр (Modal Kelimeler) terimi ile verilir. Modal kategorisi, konuşanın ifade edilen fikrin özüne yönelik yaklaşımını ve fikrin özünün gerçekçilik payını belirten kategoridir.

Tarihi bakımdan Modal kelimeler, diğer yardımcı kelime grupları gibi başlangıçta tam anlam taşıyan kelimelerden oluşup, dilin tarihi gelişme süreci içinde bazı leksik-gramer değişimine uğrayan kelimelerdir. Modal kelimelerin bir çoğu kendi leksik anlamından tamamıyla sıyrılarak sadece yardımcı öğeler sırasında yer alıyorsa, bazıları hem modal hem leksik anlamında kullanılmaya devam etmiş olup, gerekli cümle ögesi fonksiyonunu üstlenebilmektedir. Örneğin,

Yalnızca modal kelime olarak kullanılanlar: арийне, албетте “elbette, kesinlikle”, балким “belki”, мүмкүн “mümkün”, имиш “işmiş”, ооба “evet”, жок “hayır” vb.

Hem modal hem kendi leksik anlamında kullanılanlar: окшойт “benziyor”, көрүнөт “görünüşe bakılırsa”, чыгар “olası”, galiba”, шекилдүү “gibi” vb.

Kırgızcadaki modal kelimeler çoğunlukta Kırgızcanın kendi köklerinden bazı semantik değişime uğrayıp, bazıları da çekim ve yapı eklerini getirilmesi ile modal anlam kazananlardır: корсө, айтпаса, алсак, жаңылбасам, кечиресиз, билесиңби, унутмасам, айталы, актмакчы, жадаганда, жада калса, ошентип.

Başka dillerden hazır kalıp olarak alınmış, daha sonra Kırgızcalaşarak hem şekil hem anlamsal olarak benimsenen modal kelimeler de vardır. Örneğin:

Arapçadan: албетте”elbette”, мүмкүн “mümkün”, ыктымал “ihtimalle”, этимал “ihtimal”, кыязы “.

Farsçadan: арийне, балким kelimeleri hazır olarak dile adapte edilmiştir.

Kaynaklar

- Abduldayev E., Azırkı kırgız tili. Bişkek, 1998.
Asanaliev Ü., Lobnor tilinin grammatikalık kıskaçа оçerki, Frunze, 1964.
Bartold V.V., Kirgizı.- Soçineniya. M., 1963, T.2, Çast I., s.509-510.
Baskakov N.A., Tyurkskiye yazıki. Moskova ,1960.
Batmanov İ.A., Kratkoye vvedeniye v izuçeniye kirgizskogo yazıka. Frunze, 1947.
Batmanov İ.A., Sovremenniy kirgizskiy yazık. Frunze, 1963.
Baytur A., Kırgız tarihının leksiyaları. Bişkek, 1992.
Biçurin N.Y. Sobraniya soçineniy o narodah, obitavşih v Sredney Azii v drevniye vremena. T.I, M.-L., 1950.
Cumakunova, G. (2002). “Kırgız Türkçesi”. Türkler Ansiklopedisi. Ankara: Yeni Türkiye Yay. Cilt 19, s.596-606.

- Cumakunova, G. (2005). Türkçe-Kırgızca Sözlük. Bişkek: Manas Üniversitesi Yayınları.- 1000s.
- Cumakunova, G.(1999). Rahat Razak ile beraber, Baldar angemeleri. (Türkçeden Kırgızcaya). Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 112s.
- Cumakunova, G.(1999). Rahat Razak ile beraber, Baldar angemeleri. Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 112s.
- Cumakunova, G.(2001). Engin Köseoğlu: Tonton Ene. Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 88.
- Cumakunova, G.(2003). Veli Aba. Ankara: Diyanet İşl.Başk. Yay.1-136.
- Cusupakmatov L.,Otnoşeniye kirgizskogo yazıka k sibirskim tyurkskim yazıkam. Frunze,1983.
- Çorotegin T.K., Moldokasimov K.S., Kırgızdardın cana Kırgızstandın tarıhı. Bişkek,2000.
- Direnkova N.P., Grammatika şorskogo yazıka. Moskva,1979.
- Grammatika hakasskogo yazıka. Moskva, 1975.
- Hu Zhen-Hua, Guy İmart, Fu-Yü Girgis : A tentative deskription of the Easternmost turkie language. Univ. Of Calif. at Santa Barbara.
- İshakov F.G., Palmbah A.A. Grammatika tuvinskogo yazıka. Moskva,1961.
- Karayev O., Vostoçniye avtorı o kırgızah. Bişkek,1994.
- Kırgız adabiy tilinin grammatikası. Frunze, 1980.
- Malov S.E. Drevniye i novıye tyurkskiye yazıki.-İzvestiya AN SSSR, T.XI, Vıp.2., Moskva,1952.
- Malov S.E., Lobnorskiy yazık, Frunze,1956.
- Malov S.E., Yazık celtih uygurov: Slovar, grammatika. Alma-Ata,1957.
- Malov S.E., Yeniseyskaya pismennost tyurkov: Tekstı i perevodı.M.-L., 1952.
- Oruzbayeva B.O., Kirgizskiy yazık.- Yazıki mira: Tyurkskiye yazıki.-Bişkek,1997,s.286-289.
- Tıstanov K.,Kırgız tili. T.I-II, İstambul,1998.
- Tenişev E.R., Drevniy kirgizskiy yazık, Bişkek,1997.
- Tenişev E.R., O dialektah uygurskogo yazıka Sinszyana.- Tyurkologičeskiye issledovaniya. M.-L.,1963.
- Tenişev E.R., O yazıke kırgızov uyezda Fuüy (KNR).- Voprosı yazıkoznaniya,1966, No 7, s.88-95.
- Tenişev E.R., Stroy sarı-uygurskogo yazıka. M.,1976.
- Tekin T., Türk Dil ve Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi.- Erdem Dergisi.C.5,sayı 13,1990. S.141-168.
- Yunusaliyev B.M.,Kırgız dialektologiyası, Frunze,1971.
- Yunusaliyev B.M., Problema formirovaniya obşenarodnogo kirgizskogo yazıka.-Voprosı yazıkoznaniya,1955, N 2, s.30-41.